

RECENZJA

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora **magistrowi Dominikowi Lasocie** w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne – na podstawie utworu **Via Matris na solistów, chór męski, chór mieszany, zespół instrumentalny i orkiestrę symfoniczną** wraz z opisem autorskim – wykonana na zlecenie Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina. Przewód doktorski prowadzony na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021. poz. 478).

OCENA DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Doktorant **mgr Dominik Lasota** przedstawił kompozycję pt. **Via Matris na solistów, chór męski, chór mieszany, zespół instrumentalny i orkiestrę symfoniczną**. Utwór został skomponowany w latach 2020-2021 i, jak pisze we wstępie opisu jego Autor, dzieło „jest rezultatem twórczych poszukiwań na gruncie przestrzeni fakturalno-formalnej i dźwiękowej, a także muzyki sakralnej”. Partytura poprzedzona została zamieszczonym pełnym tekstem łacińskim nabożeństwa *Via Matris* (Droga Matki Bolesnej) oraz jego polskim przekładem. Tekst ten, którego szczegółowe źródła pochodzenia podane są w tabeli stanowi kanwę literacką przedmiotowej kompozycji. Ponadto, kompozytor zamieszcza dokładny wykaz obsady wykonawczej utworu wraz z graficznym przedstawieniem zalecanego rozmieszczenia poszczególnych stacji nabożeństwa oraz wykonawców na scenie i sali koncertowej, co ma kluczowe znaczenie dla ekspresji dzieła (chór męski oraz zespół instrumentalny podczas wykonywania swoich partii przechodzą między poszczególnymi stacjami, natomiast soliści, harfa, celesta i akordeon rozmieszczeni są poza sceną, np. na balkonie). Pełna obsada wykonawcza przedstawia się następująco: zespół instrumentalny: 3 flety, 2 oboje, klarnet in B, klarnet basowy in B, skrzypce I solo, skrzypce II solo, altówka solo; orkiestra: 2 fagoty, 2 waltornie in F, 3 trąbki in B, 3 puzony, perkusja (4 wykonawców) [I marimba, werbel, terkotka, II wibrafon, tam-tam, terkotka, III bęben wielki, terkotka, IV kotły, terkotka], harfa, celesta, akordeon, sopran solo, baryton solo, chór mieszany, chór męski, skrzypce I, skrzypce II, altówki, wiolonczele, kontrabasy. Podaje też przybliżony czas wykonania kompozycji (ca: 60'). Partytura została sporządzona klarownie i czytelnie.

Główne założenia kompozytorskie sam Autor dzieła określa w ten sposób: *Rozwijając moje dotychczasowe obserwacje dotyczące wpływu przestrzennego rozmieszczenia wykonawców w sali koncertowej na reakcje słuchaczy oraz ich percepcje dzieła muzycznego, a także zagłębiając się w odkrywaniu kolejnych nie znanych mi wcześniej kart historii celebrowania Via Matris, swoją uwagę kompozytorską skoncentrowałem podczas tworzenia utworu na dwóch elementach: topofonii wynikającej pośrednio z warstwy literackiej oraz na nabożeństwie dotychczas muzycznie nie opracowanym.*

Z uwagi na zastosowanie niestandardowego usytuowania wykonawców kompozytor zawarł szczegółowe instrukcje topofonicznego rozmieszczenia poszczególnych grup wykonawczych. W partyturze znaleźć można także wskazówki dotyczące przemieszczania się

poszczególnych wykonawców w sali koncertowej. Układ początkowy został zawarty w schemacie poprzedzającym utwór. Dzięki takiemu potraktowaniu materii dźwiękowej kompozytor osiąga swoistą przestrzenność narracji muzycznej, wychodząc poza standardowe ramy.

Dzieło posiada cechy o charakterze teatralnym – wykorzystuje powtarzający się schemat procesyjnego przejścia między kolejnymi stacjami, co uwarunkowane jest treściami merytorycznymi. Oryginalność tej kompozycji polega przede wszystkim na założeniu, iż wykorzystuje ona tekst nabożeństwa *Via Matris*, który nie jest często podejmowanym tematem w dziełach muzycznych.

Rozbudowana forma utworu z zastosowaną topofonią pozwala kompozytorowi na wykorzystanie wielu rozmaitych zestawień instrumentalnych. Na uwagę zasługuje oryginalna instrumentacja i zachowanie odpowiedniego balansu pomiędzy zestawianymi ze sobą grupami instrumentów oraz głosami wokalnymi. Interesująco przedstawia się kolorystyka brzmienia uzyskana bogatą paletą środków kompozytorskich (zwłaszcza w zakresie kombinacji barwowych). W obszarze organizacji materiału dźwiękowego kompozytor posługuje się fakturą wielowarstwową, świadomie i logicznie operując planami dźwiękowymi w pełni korzysta z wybranego przez siebie aparatu wykonawczego. Ładunek emocjonalny dzieła wykazuje kontrastowość a zarazem spójność na przestrzeni następujących po sobie części tej wieloczęściowej kompozycji.

Kompozycja *Via Matris* posiada w większości przebiegu tradycyjną notację, wzbogaconą w niektórych częściach o zapis graficzny. Jest to wynikiem zastosowania elementów aleatoryzmu kontrolowanego, do zapisu którego najwygodniej jest wykorzystać elementy notacji graficznej (prostokątne ramki, segmenty czasowe wyznaczone linią przerywaną, materiał dźwiękowy bez podanych wartości rytmicznych czy długie proste linie oznaczające wykonanie podanego materiału dźwiękowego).

Dzieło to podzielone jest w swej formie na 37 mniejszych części, a jego czas trwania wynosi ok. 60 min. W ramach tej wieloczęściowej formy wyodrębnić można części oznaczone jako kolejne stacje nabożeństwa, co wynika z treści pozamuzycznej. W skład cyklu wchodzi zarówno części wokально-instrumentalne przeznaczone dla solistów, chóru mieszanego i orkiestry, części kameralne przeznaczone dla solistów, chóru męskiego i zespołu instrumentalnego jak i części chóralne a cappella. Jak podaje kompozytor niektóre z części mogą być wykonywane niezależnie (poza cyklem), stanowiąc odrębne utwory.

Via Matris posiada zróżnicowaną melodykę w zależności od charakteru poszczególnych części. W częściach chóralnych *Oratio* dominuje melodyka kantylenowa w połączeniu z techniką sylabiczną, w częściach kameralnych utworów *Statio* w partii sopranu solo odnajdujemy typ melodyki deklamacyjnej, w części *Spectratrix aderas supplitio Parens* melodyka przyjmuje kształt falująco-łukowy, natomiast w częściach *Dognare Me* oraz *Evangelium* cechą charakterystyczną melodyki są wykorzystane duże skoki interwałowe – niełatwe do wykonania przez chór mieszany.

Harmonika, podobnie jak element melodyczny na przestrzeni cyklu jest potraktowana w sposób zróżnicowany. Kompozytor opiera się na modułach harmonicznym (części *Evangelium*), wykorzystuje też struktury dźwiękowe oparte na centrach tonalnych (części *Jam toto subitus*), skale naturalne (części *Dignare Me*), mikstury dźwiękowe (części *Statio*) czy skalę 12-tonową (części *Oratio*). Całokształt środków harmonicznym zastosowanych w utworze jest bogaty, czyniąc *Via Matris* dziełem oryginalnym na tym polu.

Plan dynamiczny w każdej z części cyklu *Via Matris* został przez kompozytora precyzyjnie opracowany. Główne oznaczenia dynamiczne często uzupełniane są w partyturze

oznaczeniami cieniującymi (*cresc.* i *decresc.*), a poziomy i niuanse dynamiczne osiągnane są również za pomocą środków instrumentacyjnych, co jest wynikiem logicznego rozwoju dramaturgii dzieła.

Element metryczny wydaje się być czynnikiem formotwórczym przedmiotowego utworu. Kompozytor na płaszczyźnie metrycznej buduje kulminacje i odprężenia w przebiegu utworu, a także stara się za pomocą elementu rytmicznego podkreślać dramaturgię dzieła wynikającą z warstwy tekstowej. W kompozycji *Via Matris* odnajdujemy zarówno części o metrum stałym, lecz przy tym zróżnicowanej rytmice, części o stałym metrum z zastosowaniem motorycznej rytmiki, części o zmiennym metrum jak i części wykorzystujące technikę aleatyczną.

Płaszczyzna agogiczna w partyturze *Via Matris* uwarunkowana jest założoną przez kompozytora ideą stworzenia dzieła znamionującego się charakterem kontemplacyjnym. Dominują tempa umiarkowane, a zmiana tempa korelująca z rozwojem akcji muzycznej osiągnana jest takimi środkami jak m. in. zwiększanie i zmniejszanie jednostek metronomicznych tempa, rozdrobnieniem lub wydłużeniem wartości rytmicznych czy zastosowaniem motoryki lub uproszczeniem faktury muzycznej.

Kompozycja *Via Matris* mgr. Dominika Lasoty ukazuje indywidualną a zarazem oryginalną koncepcję twórczą. Kompozytor w sposób świadomy i zaplanowany stworzył wieloczęściowe zróżnicowane, a zarazem spójne w charakterze i emocjonalności dzieło muzyczne niosące głęboki przekaz treściowy. Utwór w warstwie muzycznej doskonale koreluje pod względem stylistyczno-emocjonalnym z treścią warstwy tekstowej. Przedstawiona partytura świadczy o bardzo dobrym opanowaniu warsztatu kompozytorskiego, zważywszy na sposób prowadzenia muzycznej narracji, a także operowania środkami instrumentacyjnymi. Strona edycyjna również nie budzi zastrzeżeń – partytura odznacza się przejrzystością i czytelnością oraz doprecyzowaniem wszelkich szczegółów.

OCENA OPISU DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Praca pisemna jest opisem przedstawionego w przewodzie doktorskim dzieła *Via Matris* na solistów, chór męski, chór mieszany, zespół instrumentalny i orkiestrę symfoniczną. Składa się ze wstępu, dwóch rozdziałów oraz zakończenia. We wstępie autor odnosi się do przedmiotowego dzieła *Via Matris* jako rezultatu swoich twórczych poszukiwań na gruncie, jak podaje *...przestrzeni fakturalno-formalnej i dźwiękowej, a także muzyki sakralnej. Wobec zastosowanych technik kompozytorskich, użytych form, organizacji materiału dźwiękowego i wielu innych zawartych w partyturze zjawisk to właśnie próba ujęcia piękna i wyrażenia wiary za pomocą muzyki stanowiła fundament moich działań podczas komponowania Via Matris.*

W pierwszym rozdziale opisu dzieła autor skupia się na omówieniu nabożeństwa *Via Matris*, które stanowiło podłoże inspiracji twórczej do powstania dzieła doktorskiego. Nakreśla etap poszukiwania inspiracji do pracy kompozytorskiej, elementy procesu twórczego, sięga po przykłady wypowiedzi twórców na temat duchowości. Następnie, omawia kolejno zarys historyczny nabożeństwa *Via Matris*, jego ugruntowanie teologiczne, budowę i formułę, a także główne założenia kompozytorskie.

Rozdział drugi poświęcony został analizie utworu *Via Matris* w kontekście poszczególnych elementów dzieła muzycznego, formy kompozycji czy obsady wykonawczej,

a także przedstawiono w nim wykorzystane w utworze teksty wraz z ich źródłami. Dużym atutem pracy pisemnej są zawarte w niej liczne przykłady nutowe, tabele, wykresy i schematy czytelnie obrazujące omawiane w treści zagadnienia.

W zakończeniu pracy Doktorant podkreśla, iż dzieło doktorskie stanowi podsumowanie jego dotychczasowych zainteresowań i działań artystycznych. Głównym przesłaniem w tworzeniu *Via Matris*, jak pisze autor, było uzyskanie piękna płynącego z muzyki.

Praca napisana jest językiem zwięzłym i rzeczowym. Strona merytoryczna ujawnia wysoki poziom wiedzy Doktoranta z zakresu teorii muzyki. Omawiana problematyka ukazuje przedmiotowe dzieło wieloaspektowo, ujmując zarówno szczegółowo przedstawione aspekty muzyczne jak i przybliżając sens przekazu duchowego.

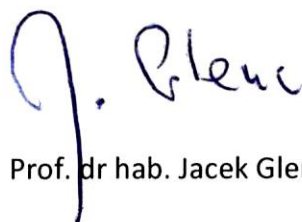
Strona edycyjna zasługuje na uznanie. Autor we właściwy sposób dzieli pracę na rozdziały i podrozdziały, dba o przejrzystość tekstu i jego odpowiednie rozmieszczenie.

KONKLUZJA

Mgr Dominik Lasota jest utalentowanym młodym kompozytorem, a jego utwory są chętnie wykonywane przez chóry i inne zespoły muzyczne. Jego twórczość, czego znakomitym przykładem jest dzieło doktorskie *Via Matris na solistów, chór męski, chór mieszany, zespół instrumentalny i orkiestrę symfoniczną*, charakteryzuje przede wszystkim szczerą twórczą wypowiedź. Jest kompozytorem świadomym, o ukształtowanym idiomie stylistycznym, choć nie zamykającym się na poszukiwanie nowych przestrzeni wyrazowych. Gruntowne wykształcenie doktoranta w zakresie kompozycji pozwala mu w pełni wykorzystać wypracowany warsztat kompozytorski.

W związku z powyższym pragnę z szacunkiem odnieść się do przedstawionego dzieła doktorskiego i jego opisu. Stwierdzam, iż praca doktorska **mgr. Dominika Lasoty** w postaci kompozycji pt. *Via Matris na solistów, chór męski, chór mieszany, zespół instrumentalny i orkiestrę symfoniczną* i jej opis teoretyczny spełniają wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021. poz. 478).

Popieram wniosek o nadanie mgr. Dominikowi Lasocie stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Prof. dr hab. Jacek Glenc